

Huda Sha'arawi

Sieth Delhaas

Bron: [Wikipedia](#), 2020-01

Huda Sha'arawi

Huda Sha'arawi, rond 1900
Geboren: Minya, Egypte, 23 juni 1879
Overleden: Caïro, Egypte, 12 december 1947
Huda Sha'arawi (Arabisch: هدى شعراوي,
Egyptisch-Arabisch: هدى الشعراوي, Minya, 23 juni
1879 - Caïro, 12 december 1947)
was een Egyptisch feministe en nationaliste.

Huda Sha'arawi wordt algemeen beschouwd als de grondlegster van de feministische beweging in Egypte. Zij richtte niet alleen meerdere organisaties op die bijdroegen aan de positie van vrouwen, zij werkte er bovendien met talloze medestanders aan, dat de rechten van vrouwen in de Egyptische samenleving zouden worden vastgelegd. In 1945 ontving zij een onderscheiding van de staat.^{[1][2][3]}

Haar memoires zijn in 1981 in het Arabisch uitgegeven en geredigeerd door Abd al-Hamied Fahmi Moersi met een introductie door Amiena al-Saïed, onder de titel *Moedzakkiraat ra'ida al-mar'a al-arabiyya albadietha*, in het Nederlands vertaald als *Haremjaren: de memoires van de Egyptische feministe Hoeda Sja'arawi* (1987). De Arabische tekst is in de loop van de tijd vertaald in enkele tientallen talen.^[4]

Biografie

Familie

Huda Sha'arawi, meisjesnaam Noer Al-Huda Sultan, werd geboren in een rijke en machtige familie in Opper-Egypte in de stad Minya. Haar vader was [Muhammed Sultan](#) (Sultan Pasja), een grootgrondbezitter die deel uitmaakte van de Egyptische kamer van gedelegeerden. Hij had weinig opleiding en sprak alleen Arabisch. Volgens Huda las hij veel poëzie, had hij een grote bibliotheek en onder zijn vrienden telde hij dichters, [sjeiks](#), provinciale bestuurders, staatslieden en andere hooggeplaatsten. Later werd hij naar Caïro geroepen om diverse bestuursfuncties te vervullen. Gevolg daarvan was dat Huda weliswaar opgroeide in het [harem](#)-systeem, maar in de hoofdstad woonde.^[5]

Haar moeder

Huda's moeder Iqbal Hanim, een [Tsjerkessische](#), was de laatste vrouw van haar vader.^[6] Tsjerkessische vrouwen waren tot het eind van de slavernij in Egypte (1877) een statussymbool. Huda's moeder was met haar moeder tijdens de [Krimoorlog](#) uit de [Kaukasus](#) gevlucht. Zij leerde Huda [Turks](#), waarvan ze later tijdens haar bezoeken aan het Egyptische hof veel profijt had.

Overlijden vader

In 1884, toen Huda vijf jaar was, overleed haar vader, twee jaar na de [Britse bezetting](#) van Egypte. Tot haar huwelijk woonde zij met haar moeder en de eerste vrouw van haar vader en hun gezamenlijke kinderen in een harem, die - zoals Huda het noemt in haar autobiografie - *van haar meester was beroofd*. Als voogd had haar vader een zoon van zijn zuster benoemd, Ali Pasha Sha'arawi. De eerste vrouw van Sultan Pasja, die Huda *Oemm Kabiri* (grote moeder) noemde, was voor haar een sleutelfiguur. Zij durfde haar moeilijke vragen te stellen die eigenlijk niet gepast waren voor een meisje, onder andere over de verschillen tussen haar en haar broertje.^[7]

Haar broer

Huda had een twee jaar jongere broer, Omar Sultan (* 1881), met wie ze samen werd opgevoed. Door die gezamenlijke opvoeding kreeg zij oog voor de verschillen in de opvoeding tussen meisjes en jongens, met name voor de extra aandacht die jongens kregen en hoe ze voorgetrokken werden. De positieve kant van de gezamenlijke opvoeding was dat zij meer bewegingsvrijheid had. Beiden kregen zij les van huisleraren. Een sjeik leerde hen de [Koranverzen](#), wat een uitzondering was voor meisjes.

Verdere ontwikkeling

Naast Turks - de taal van haar moeder, de Turks-Tsjerkessische-élite én de koninklijke familie - en Frans, dat in Huda's tijd in de hogere kringen de voertaal was, leerde Huda [Perzisch](#). De nadruk lag op [kalligrafie](#), poëzie, geschiedenis en letterkunde. Daarnaast kreeg zij piano- en schilderles. Huda's voorliefde ging uit naar het Arabisch, de taal van haar vader en de landstaal. Later, toen de feministische beweging haar basis in Egypte verbreedde en zich ook op de buurlanden richtte, gebruikte zij steeds meer het Arabisch, met name in haar speeches.^[8]

Verplichtingen als jonge vrouw en haar weerstand

Evenals andere meisjes uit haar kringen werd Huda op haar negende of tiende jaar, in Egypte het begin van de puberteit, verplicht bij het uitgaan een lange mantel en een sluier te dragen. Vanaf die tijd was het bovendien verboden om te gaan met de zoons van huisvrienden.^[9]

Op haar veertiende jaar werd Huda ten huwelijk gevraagd door haar neef, die tegelijkertijd haar voogd was, Ali Sha'arawi. Hij was in de veertig en had een gezin in Opper-Egypte.^[10] Na haar huwelijk in 1892 woonde ze een korte tijd met haar moeder bij haar echtgenoot in het huis van haar schoonvader, daarna keerde ze terug naar Caïro.^[11] Tot 1900, toen ze de volwassen leeftijd had bereikt, bleef zij in de harem van haar moeder wonen. Dit was een ongewone beslissing, want een meisje werd geacht in het huis van haar echtgenoot te wonen. In het laatste decennium van de negentiende eeuw, in de tijd dat zij weigerde bij haar echtgenoot te wonen, werd haar broer haar bondgenoot. Hij droeg bij aan de verruiming van haar bewegingsvrijheid. Een voorbeeld daarvan was het organiseren van een boottocht op de Nijl waar Huda de veel oudere [Eugénie le Brun](#) kon ontmoeten, die een belangrijk voorbeeld voor haar werd.^[12]

Rond de eeuwwisseling stemde ze erin toe haar echtgenoot weer te ontmoeten, maar ze bleef wonen in haar ouderlijk huis. In 1903 werd haar dochter Bathna geboren en in 1905 haar zoon Mohammed. In 1914 overleed Huda's moeder Iqbal, in 1917 haar enige broer Omar Sultan.

Huda streefde de vrijheid voor vrouwen op uithuwelijking op volwassen leeftijd niet alleen voor zichzelf na. Toen haar broer was overleden en haar eigen echtgenoot haar om de hand vroeg van het veertienjarige dochtertje van haar broer voor zijn twintigjarige zoon Hassan, weigerde zij dit. Hassan had zijn opleiding niet afgemaakt en zij vroeg haar man geen haast te maken met dit huwelijk. Ditmaal werd hij kwaad en verweet haar dat zij een obstakel voor het huwelijk was.^[13] Als hoofd van de familie na het overlijden van haar broer, hield zij haar weigering staande.

Culturele ontwikkelingen en entree in het openbare leven

De tijd dat Huda zich nog niet volwassen genoeg voelde om samen te wonen met haar echtgenoot, in de tweede helft van de jaren negentig, zette zij zich extra in om haar talenkennis uit te breiden, haar muziek- en schilderlessen voort te zetten en zich voor te bereiden op een leven in de openbaarheid.^[14] Om gezondheidsredenen ging ze in diezelfde tijd, in gezelschap van haar moeder, op vakantie naar [Alexandrië](#). Daar zag zij hoe andere en vooral buitenlandse vrouwen leefden. Zij maakte gebruik van haar kansen om op een zelfstandige manier een grotere bewegingsvrijheid te realiseren.^[15]

Tegen de eeuwwisseling maakte ze steeds vaker kennis met vrouwen die betrokken waren bij [feministische ontwikkelingen](#) in Egypte. Europese vrouwen, met name Françaises, die solliciteerden als huisonderwijzeres in de harems van de hogere kringen, vestigden zich in Egypte. Zij begonnen [literaire salons](#) in hun eigen woning te organiseren. Eén van hen was de eerdergenoemde Eugénie le Brun.^[16]

Eugénie Le Brun¹

Nadat Huda kinderen had gekregen, trok zij zich enkele jaren terug uit het openbare leven in verband met ernstige gezondheidsklachten van zowel haar zoontje als haar dochtertje. Samen met haar echtgenoot bezocht zij in Europa enkele artsen en ziekenhuizen. Na herstel van haar kinderen en nadat haar mentrix Eugénie le Brun in 1908 was overleden, mengde Huda zich opnieuw in het openbare leven.

Invloed op het dagelijks leven van vrouwen

Ze ontmoette [Marguerite Clement](#) die vanuit Frankrijk, met subsidie van de [Carnegie Stichting](#) verscheidene Oosterse landen bezocht.^[17] Zij wilde lezingen houden voor Egyptische vrouwen, een gewoonte die in Egypte niet bekend was. Met het oog daarop werd ze door een Egyptische vriend voorgesteld aan Huda, die haar vervolgens verzocht een lezing te houden. Huda stelde haar als onderwerp voor de vergelijking tussen het leven van oriëntaalse en westerse vrouwen, en de maatschappelijke gebruiken als het [sluieren](#).

Marguerite Clement vroeg Huda een oudere vrouw te zoeken onder wier [patronaat](#) zij die lezing kon houden. Prinses Ain al-Hayat, met wie Huda contact had, stelde zich daarvoor beschikbaar. Als gevolg van de meer dan verwachte belangstelling organiseerden de vrouwen een serie lezingen in de universiteit met steun van prins Ahmed Foead. Daarna begonnen ook Egyptische vrouwen lezingen te geven, onder wie de schrijfster [Malak Hifni Nasif](#), pseudoniem

¹ Bron: [Eugénie le Brun](#)

Bahitha al-Badiyya.^[18] Zo kwamen Huda's standgenoten geleidelijk ook in contact met vrouwen uit de bourgeoisie. De laatsten hadden vaak al onderwijs gevolgd op een school voor meisjes, terwijl de vrouwen uit de hogere kringen binnen de beperkte kring van de familie in de harem les kregen. De vrouwen, die tot twee streng gescheiden lagen van de bevolking behoorden, leerden tijdens de lezingen elkaars leefwijze kennen en elkaar daarover te bevragen. Onder pseudoniem schreven al enkele vrouwen uit de burgerij boeken, poëzie en artikelen.^[19]

In 1909 werd Huda, onder andere met financiële steun van de prinsessen van de koninklijke familie,^[20] betrokken bij de oprichting van het eerste liefdadige genootschap in Egypte. Het genootschap, een consultatiebureau voor arme kinderen en vrouwen, werd vernoemd naar Mohammed Ali.^[21] Met dit bureau verwierven de initiatiefneemsters tegelijkertijd een eigen ontmoetingsplaats buiten de harem. Bovendien deden ze bestuurservaring op waardoor ze andere campagnes konden organiseren.

In al deze ontwikkelingen zag Huda het ontwaken van de upper-classvrouwen en dit vroeg om een vereniging die vrouwen bij elkaar zou brengen. Alweer met medewerking van prinses Amin en andere prinsessen werd in 1914 de Intellectuele Vereniging van Egyptische vrouwen opgericht, aan de vooravond van de Eerste Wereldoorlog. Als een belangrijke gebeurtenis beschouwde Huda in 1918 de herdenking van het overlijden van haar vriendin, schrijfster Malak Hifni Nasif. Op die dag beklom zij voor het eerst, 39 jaar oud, in het openbaar het podium en sprak in het Arabisch over de verdiensten van de schrijfster.^[22]

Politieke ontwikkelingen

Britse bezetting

Huda raakte vanaf haar vroege jeugd in de sfeer van de Britse bezetting doordat haar vader, Sultan Pasja, sterk betrokken was bij diverse verwickelingen rond de komst van de Engelsen naar Egypte. De opkomst van de Egyptische nationale beweging beschrijft Huda in haar memoires als een hoogtepunt en een moment van overgang, waarbij vrouwen actief waren, dat tegelijkertijd de ondergang van de harem aankondigde.^[23] In 1918 was Huda's echtgenoot, Ali Sha'arawi, een van de drie Egyptische vertegenwoordigers die naar de Britse Hoge Commissaris gingen. Zij verzochten hem een delegatie (*wafd* in het Arabisch) naar Londen te mogen sturen om de Britse regering de Egyptische aanspraken op onafhankelijkheid voor te leggen. Toen dit verzoek werd afgewezen, richtten de mannen de Wafd-partij op om namens de natie te kunnen spreken.^[24] Tien maanden later werd het Centrale Comité van Wafdistische Vrouwen gevormd. Huda Sha'arawi werd voorzitter. Het waren deze vrouwen en mannen die de strijd voor de nationale onafhankelijkheid van Egypte aanvoerden. De oprichting van deze beweging markeerde een keerpunt in de Egyptische samenleving: nog nooit waren zo veel vrouwen betrokken geweest bij politiek activisme.

... en het verzet van vrouwen

Aan het eind van de Eerste Wereldoorlog eisten de Egyptenaren opnieuw onafhankelijkheid. Omdat het hoofd van de Wafd en andere leiders werden gearresteerd, kreeg Huda's echtgenoot de leiding. Vanaf 9 maart 1919 werd er gedemonstreerd. Over de zestiende van die maand doet Huda in haar memoires breed verslag van de enkele honderden vrouwen, jong en oud, die zich in het stadspark verzamelden en vervolgens met vlaggen en spandoeken en het roepen van leuzen door de stad trokken. Tenslotte omsingelden de Engelsen met

machinegeweren de stoet. Huda liep naar voren en riep de militairen toe: *Laat mij maar sterven, dan heeft Egypte een Edith Cavell*. Ze riep de vrouwen op haar te volgen.^[25]

Huda met Safiyya Zaghlul, een vriendin, en echtgenote van Saad Zaghlul Pasja, nationalistisch leider

Toen in 1922 de bevochten onafhankelijkheid een feit was en er om normalisering werd geroepen - vrouwen weer terug naar het oude haremleven - was Huda vrij van het juk van een patriarchaal gezin. Haar echtgenoot was, evenals haar vader en haar broer eerder, overleden. Zij was een geziene vrouw van in de veertig, ideologisch en praktisch toegerust, en had het beheer over een enorm eigen vermogen. Respect van haar omgeving ontleende ze aan haar familie en stand en vooral aan haar eigen onberispelijke gedrag door de jaren heen, waarbij haar rol in de onafhankelijkheidsstrijd haar extra aanzien en gezag verleende.^[26]

Feministische strategie

Na de onafhankelijkheidsstrijd richtte Huda Sha'arawi zich meer op het feminisme.^[27] In 1923 richtte ze de Egyptische Feministische Unie (EFU) op, een organisatie die streefde naar vrouwenkiesrecht, hervorming van de wetgeving inzake persoonlijke status en verbeterde onderwijskansen voor meisjes en vrouwen. In dat jaar werd ook de Egyptische grondwet afgekondigd. Tegen de hoop van de vrouwen in beperkte de kieswet zich tot het stemrecht voor mannen. Een jaar later wist Huda haar eerste overwinning te boeken, waardoor de wettelijke huwbare leeftijd van meisjes van dertien werd verhoogd naar zestien jaar.^[28]

Huda Sha'arawi (circa 1900)²

Huda reisde met enige regelmaat naar feministische congressen in Europa om daar de Egyptische vrouwen te vertegenwoordigen. In het jaar van oprichting ging ze als hoofd van de delegatie van de EFU naar de internationale feministische bijeenkomst in Rome. Vanaf dat moment tot aan haar dood in 1947 heeft zij de feministische beweging geleid. De andere tien leden van het eerste uur van de EFU waren op één na vrouwen uit de elite.

De overgang van Huda en andere pioniers naar het feminisme ging gepaard met allerlei tegenstrijdigheden. Volop actief binnen de feministische en nationalistische politiek, intussen deelnemend aan internationale feministische congressen in het buitenland, werden de vrouwen in het dagelijks leven met allerlei beperkingen geconfronteerd. Oude conventies moesten niet zozeer met formele eisen, als wel met individuele daden van vrouwen afzonderlijk overwonnen worden.^{[29][30][31]}

² Bron: [Huda Sha'arawi](#)

In 1924 legde Huda het voorzitterschap van het Centrale Comité van Wafdistische Vrouwen neer.^[32]

Feministische mannen

Het bijzondere van de Egyptische feministische beweging was dat hiervan eerder sprake was bij mannen dan onder vrouwen. Vroeg in de negentiende eeuw was men zich al bewust van het belang van het opnemen van vrouwen in de vaart van nationale ontwikkelingen.^[1] Als gevolg van het door de overheid aan het eind van de negentiende eeuw aangeboden onderwijs begonnen vrouwen uit de bourgeoisie - onder wie ook schrijfsters van moslim en joodse afkomst -, tijdschriften uit te geven. Daarop gingen ook enkele mannen, zonder enige opdracht van staat of kerk, de positie van vrouwen analyseren. Egypte's 'onderontwikkeling', schreven zij in toneelstukken en boeken toe aan de positie van vrouwen en het gezin. Het klein houden van vrouwen zou zowel binnen kringen van moslims als van [kopten](#) gebeuren. Deze publicaties hadden slechts een klein bereik.^[2]

Sluier

Een voorbeeld van de tegenstrijdigheden in het veranderende leven van vrouwen, was het gebruik van de [sluier](#) waarvan Huda en vele andere schrijfsters en activisten voorbeelden gaven. Belangrijk is wat ze zelf in haar memoires over de sluier schrijft. Deze komt ter sprake als Huda nog gescheiden leeft van haar man en haar vriendin Eugénie le Brun haar onder haar hoede heeft genomen en in haar salon allerlei maatschappelijke onderwerpen aan de orde stelt, speciaal het sluiëren. *Hoewel ze zei de kledij van Egyptische vrouwen te bewonderen, vond ze wel dat de sluier hun ontplooiing in de weg stond. Ook gaf de sluier buitenlanders een verkeerde indruk. Zij zagen die als een handig masker voor zedeloos gedrag.*^[35]

Huda met sluier

Huda legt in 1923 de sluier af. Hoe dat gebeurde, beschrijft [Margot Badran](#) in de inleiding van *Haremjaren* (p. 13): *Op een voorjaarsdag in 1923 stapte een grote groep vrouwen met sluiers en lange zwarte mantels bij het station van Cairo uit hun koetsjes om twee vriendinnen te begroeten, die terugkeerden van een internationale feministische bijeenkomst in Rome. Huda Sha'arawi en Saiza Nabarawi stapten uit de trein. Op de treeplank trok Huda - gevolgd door Saiza, de jongste van de twee - opeens de sluier van haar gezicht. Onder de wachtende vrouwen barstte een luid applaus los. Sommigen volgden hun voorbeeld. Deze moedige daad kondigde het eind aan van het haremstelsel in Egypte en begon de tweede helft van Huda's leven, waarin ze aan het hoofd zou staan van een vrouwenbeweging.*^[36] Binnen een decennium na Huda's daad kozen nog weinig vrouwen ervoor om een sluier te dragen.

Memoires

Haar memoires dicteerde Huda Sha'arawi - waarschijnlijk tussen 1919 en 1924 - in het Arabisch aan haar secretaresse Abd al-Hamid Fahmi Moersi. Aan het eind van haar leven overhandigde zij haar memoires aan haar veel jongere nicht Hawa Idris, met het verzoek toe te zien op publicatie als ze zou sterven voor haar werk af was. Dat haar memoires uit het Arabisch konden worden vertaald in het Engels en later in nog andere talen, is te danken aan de komst

naar Egypte van de Engelse historica Margot Badran. In het voorwoord van *Haremjaren* schrijft zij: *Precies twintig jaar na Huda Sha'arawi's dood, toen ik in Egypte was om onderzoek te doen naar de feministische beweging en haar leidster, ontmoette ik Hawa Idris op een bazaar, georganiseerd door de Huda Sha'arawi Vereniging (voorheen de EFU) om geld in te zamelen voor de slachtoffers van de juni-oorlog van 1967.* Thuis bij Hawa Idris in het centrum van Caïro, haalde deze uit een kastje het cahier met Huda's memoires tevoorschijn. Pas later durfde Margot Badran haar te vragen of ze ze mocht lenen om te lezen. En in de loop van de daaropvolgende jaren, toen Badran vanuit Engeland op en neer reisde naar Egypte, begon ze met Huda's nicht lange gesprekken over het leven en werk van Sha'arawi. Toen Badran Arabisch studeerde aan de [Al-Azhar-universiteit](#) in Caïro begon ze aan de vertaling van de memoires, terwijl ze de subtiele betekenis van woorden en passages met haar docent kon bespreken.^{[37][38]}

Huda's memoires zijn, mede door de vertaling door Margot Badran, van grote waarde, niet alleen voor de Egyptische vrouwenbeweging maar ook voor de nationale Egyptische geschiedschrijving.^[39]

Bronnen, noten en/of referenties

- Badran, Margot en Miriam Cooke (1990), *Ongesluierde stemmen. Honderd jaar Arabische vrouwenliteratuur*, Veen, Amsterdam - Antwerpen
- Davis, Angela, *Seks - Egypte* in: Toril Brekke, *Vrouwen Wereldwijd* (1985) Feministische Uitgeverij Sara, London - Amsterdam
- Duff Gordon, Lucie (1865, 2e dr.1983), *Letters from Egypt*, London
- El Saadawi, Nawal (1980/1989), *De gesluierde Eva, Vrouwen in de Arabische wereld*, Amsterdam/Leuven
- Sha'arawi, Huda (1986, Nederlandse vertaling 1987), *Haremjaren. De memoires van de Egyptische feministe Hoeda Sja'arawi. Ingeleid en van commentaar voorzien door Margot Badran*, Anthos/Westland, Schoten

[↑] **(en)** Huda Sha'arawi. *Encyclopædia Britannica*. Geraadpleegd op 26 februari 2019.

[↑] Davis, Angela, *Seks - Egypte* in: Toril Brekke e.a. *Vrouwen Wereldwijd* vertaling van Women's world report (Feministische uitgeverij Sara, London-Amsterdam 1985) p. 354

[↑] HUDA SHA'ARAWI; MARGO BADRAN (VOORWOORD), *Haremjaren. De memoires van de Egyptische feministe Hoeda Sja'arawi*. ANTHOS (1986). ISBN 90 6074 240 0. p. 12

[↑] KNOWLEDGEABLE REACTION, *Ladies of Awesome* (11 augustus 2016). Geraadpleegd op 4 januari 2020.

[↑] Haremjaren p.13-14: *Harem, dat deel in een huis waar vrouwen en kinderen leven. De vrouwen van één man. Het impliceerde respect. In de 19e en 20e eeuw werden in Egypte in de steden bij de hogere standen en de bourgeoisie mannen en vrouwen gescheiden gehouden. Vrouwen brachten hun leven thuis door in de beslotenheid van de vrouwenafdeling. Als zij uitgingen sluijden zij hun gezicht, op die manier hun afzondering meenemend.* Zie ook noot 5, p. 170

[↑] Haremjaren p. 168, noot 3: Hoewel Huda over haar moeder spreekt als de vrouw van Sultan Pasja, is ze altijd zijn concubine gebleven. Het was gebruikelijk dat een man met zijn concubine trouwde als er kinderen kwamen, maar in het geval van Sultan Pasja is dat niet gebeurd.

[↑] Haremjaren p. 62

[↑] Haremjaren p. 7

[↑] Haremjaren p. 61 en noot 17

[↑] Davis, Angela, 'Seks - Egypte' in: Toril Brekke e.a. 'Women - A World Report' Amsterdam 1985) p. 358 - 359

[↑] Huda is ongeveer elf jaar als er in de jaren negentig van de negentiende eeuw ook voor vrouwen ruimere mogelijkheden komen om te reizen, voor studie en ontspanning. Deze ontwikkelingen kwamen vanuit de intellectuele hoek. Vrouwen moesten omzichtig te werk gaan om die ruimten te benutten

[↑] Haremjaren p. 24; Badran, Margot en Miriam Cooke (1991) *Ongesluierde stemmen. Honderd jaar Arabische Vrouwenliteratuur*. Veen, Amsterdam p. 24

[↑] Haremjaren p. 129: *Ik zou om Hassan - die zich uit wraak met haar huishouding begon te bemoeien - van mijn man zijn afgegaan als de nationalistische beweging er niet was geweest. Mijn aandacht werd afgeleid van mijn privéleven en richtte zich op het dienen van mijn vaderland. De Egyptische nationale beweging bracht mijn echtgenoot en mij nader bij elkaar.*

- ↑ Haremjaren p. 73-95 en 103
- ↑ Haremjaren p. 73-80
- ↑ Haremjaren p. 88-95: Eugénie le Brun was Française, de eerste vrouw van de Egyptenaar Hoesein Roesjdi Pasja, die zij in Frankrijk ontmoette. Hoesein Roesjdi Pasja was tussen 1914 en 1917 eerste minister in drie regeringen. Hoewel veel ouder dan Huda, raakten beide vrouwen hecht bevriend. Huda ervoer haar vriendschap alsof zij in haar nieuwe bestaan een mentrix had gekregen, die haar voorbereidde op een leven als een moderne vrouw.
- ↑ Haremjaren p. 174 noot 6: Marguerite Clement gaf les aan het Lycée de Jeunes Filles in Bordeaux en was feministe en pacifiste.
- ↑ *Haremjaren*, p. 25.
- ↑ Haremjaren p. 18 en 25
- ↑ Haremjaren p. 16, 108-114: *Er was contact tussen de Egyptische bovenlaag en de koninklijke familie via bezoeken en recepties. Tegelijkertijd werd afstand bewaard. De koninklijke familie van Ottomaanse origine hield zich afzijdig van de Egyptenaren. In de traditie van noblesse oblige deden de prinsessen goede werken, maar zij bemoeiden zich niet met de maatschappelijke noden. Daarin bracht prinses Ain al-Hayat verandering.*
- ↑ Haremjaren p. 15: Genoemd naar de bewindvoerder in Egypte van 1805-1848. Mohammed Ali had Egypte verlost van zijn status van provincie van het Ottomaanse rijk en had er een semi-autonome staat van gemaakt. Om de staat te beschermen vormde hij een modern leger, en hij breidde de gezondheidszorg uit om zijn leger fit te houden en de groei van de bevolking te bevorderen.
- ↑ Haremjaren p. 25: Malak Hifni Nasif schreef over de positie van vrouwen in Egypte en was een talentvol spreker. Zij was opgeleid aan een Sioefiyyaschool, opgericht door Sjeik al-Tahtawi, die de Egyptenaren eraan probeerde te herinneren dat de islam evenzeer onderwijs voor mannen als voor vrouwen toejuichte. Hij voerde ook rond 1870 aan dat de nieuwe maatschappij en ook de gezinnen zelf zouden profiteren van de opleiding van meisjes. Toen de school in 1873 openging, was dit een belangrijke doorbraak voor Egypte. De Sioefiyyaschool was voor meisjes uit de meer progressieve gezinnen van hoge staatsambtenaren en voor blanke slavinnen van de koninklijke aristocratische families. Er zouden nog twee generaties overheen gaan alvorens schoolonderwijs voor meisjes uit de hoogste kringen gangbaar werd. Intussen pleitte sjeik Mohammed Abdoeh, de islamitische modernist, dat de islam een vitale rol moest spelen in de op gang komende moderne maatschappij. Hij meende dat rationeel onderzoek en zorg om het welzijn van de samenleving de leidraad moesten zijn bij de toepassing van de islamitische leer. Zie ook Badran en Cooke, *Ongesluierde Stemmen* p. 11, 25, 96
- ↑ Haremjaren p. 25-26
- ↑ (en) CANTORI, LOU, *The Organizational Basis of an Elite Political Party: The Egyptian Wafd (dissertatie)*, Princeton University Library (1966), Microfilm 01414.
- ↑ Haremjaren p. 131-147: Beschrijving van het verzet van de vrouwen totdat de Britten in 1922 het protectoraat opheffen met een unilaterale verklaring van de Egyptische onafhankelijkheid. Met het roepen van de naam van Edith Cavell verwijst Huda naar een Engelse verpleegster die in de Eerste Wereldoorlog door de Duitsers werd doodgeschoten en een martelares werd.
- ↑ Haremjaren p. 27 en 28
- ↑ Haremjaren p. 151-152, gekenmerkt door verticale streep in de kantlijn. Een overpeinzing over de houding van mannen ten opzichte van vrouwen.
- ↑ (en) JEHAN SADAT, *Women of Egypt* (2002), p. 69.
- ↑ Haremjaren p. 152-158
- ↑ Badran, Margot en Miriam Cooke, *Ongesluierde stemmen. Honderd jaar Arabische vrouwenliteratuur* p. 9-15
- ↑ Seks - Egypte p. 356-357
- ↑ Haremjaren p. 12
- ↑ Haremjaren p. 18 en 19
- ↑ Haremjaren p. 17-19; 24-28; zie ook Davis, Angela, *Vrouwen Wereldwijd* p. 359-361
- ↑ Haremjaren p. 91-92; zie ook Davis, Angela, *Vrouwen Wereldwijd* p. 362-368
- ↑ Haremjaren p. 13
- ↑ Haremjaren p. 7-10
- ↑ *Ongesluierde stemmen* p. 60-61
- ↑ De waarde van de memoires ligt ook in het grote aantal voetnoten dat Huda toevoegde, waardoor er via jaartallen, namen, gebeurtenissen en vooral vrouwenactiviteiten, lijnen getrokken kunnen worden naar de algemene Egyptische geschiedenis. Zo worden de sporen zichtbaar die ook vrouwen daarin getrokken hebben. Huda beschrijft eveneens nauwkeurig de ontwikkeling van haar huwelijksvoorbereidingen, de voltrekking ervan, alsmede het onbegrijpbare daarin voor het jonge meisje zelf (Haremjaren p. 60-72). Uit deze ervaringen putte zij met name de inzichten en de kracht om vrouwen aan te sporen zich te ontwikkelen en haar plaats in de samenleving in te nemen.